

32456, II, E.g., 94 104.

80/104.

Otvorjenje
Gorjanskega Doma.

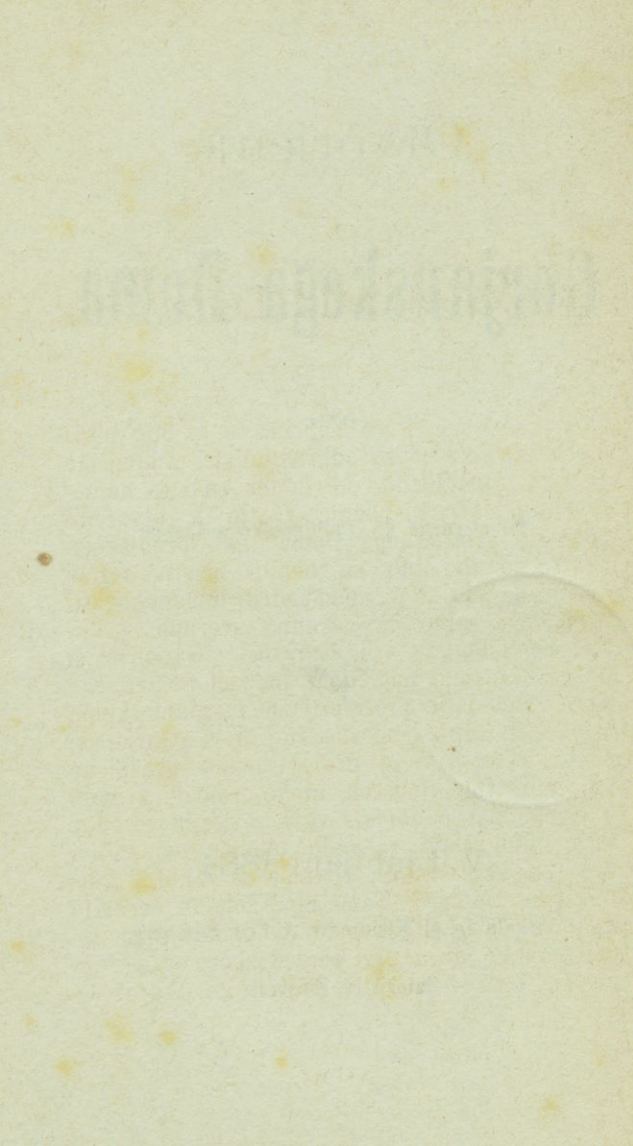
Ponatisneno iz «Ljubljanskega Lista».

V Ljubljani 1884.

Tiskala Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

Založil Iv. Žirovnik.

Gorjanski Dom.

Megleno, skoro neprijazno je bilo jutro 17. avg., ko smo se odpravljali iz radovljiske postaje proti Bledu, od koder smo se nameravali podati v bližnje Gorje k otvorjenji prvega „Narodnega Doma“ na Gorenjskem. A uže ko smo bili na obalih bisera dežele kranjske, jelo se je nebo vedriti in nam obetati prijaznega solnca za národno svečanost, katero so obhajali vrli Gorjanci. Napojivši si dušo s krasnim pogledom na zelene valove, krenili smo dalje proti prijaznemu planinskemu selu, v katerem ponosno stoji novi „Gorjanski Dom“. Voz nam je drdral memo praznično oblečenih tolp ljudstva, ki je romalo z nami v Gorje, da se udeleži veselja svojih sosedov in z njimi slavi za celo okolico pomenljivi dan. Dospevši v vas, podamo se takoj k „Narodnemu Domu“. Tam, med šolo in cerkvijo dviga se lična hišica med mnogobrojnimi zastavami, ki jo za prvi pogled skoro odtegnejo našim očem — to je Gorjanski Dom! —

S čuti, ki se težko dajo popisati, ustavili smo se pred tem spričevalom národne probujenosti in požrtvovalnosti krepkih naših Gorenjcev; nehoté so nam uhajale misli tjà doli proti središču našega národa, kjer ima tudi zrasti jednaka stavba v zrak; a kar je tu uže dovršilo navdušenje in je napravila čilost naših planincev, to nam je v beli Ljubljani pač še leta in leta oddaljeno. . . .

A proč z jeremijadami! Pásimo si rajši pogled na „Gorjanskem Domu“, ki se tako prijazno vzdiguje pred nami k višku. Poslopje stoji tik šolskega vrta in je nekoliko metrov oddaljeno od ceste ter stoji tudi nekoliko više kakor je vozna pot — kar jako pristuje novi zgradbi. „Gorjanski Dom“ je pritlična hiša; srednji del je nekoliko vzdignen in ima prvo nadstropje z dvema oknoma, pod katerima so vrata. Na vsako stran uhoda sta dva velika pritlična okna; na konceh hiše sta tudi jednaka dva okna, nad katerima se nahajata v kotu strehe še dva druga iste velikosti. Poslopje je pobarvano z rumeno barvo; vogli hiše in obližje vrat pa so slikani takó, kakor bi bili iz rezanega kamenja — kar jako prijeten vtis napravlja in zeló povzdiguje ličnost male zgradbe. Pred hišo je nekoliko vrteca in konečno plot, ki ga meji do ceste. Nad vrati je vrezan napis:

Gorjanski Dom

1883.

Iz našega ogledavanja nas vzdrami mo- gočno zvonjenje in pokaenje možnarjev — slav- nost se je pričela s slovesno deseto mašo. Ljudstva je bilo ogromno veliko, tako da obila množica ni dobila prostora v božjem hramu. Pri sv. opravilu peli so domači pevci mešan zbor, ofertorij pa so izvrstno izveli gg. Maly, Mayr, Razinger in Žirovnik. Ko je bila maša končana, pričelo se je vnovič pri- trkavanje in streljanje v znamenje, da se ima vršiti otvorenje „Gorjanskega Doma“. Iz cerkve pomikal se je slovesni sprevod proti poslopji. Najprej orjaški zastavonoša s širokim trobojnim trakom čez prsa, noseč krasno svileno zastavo; za njim domači pevci in pevke, ki so bile vse jednako opravljene s prelepimi pečami. Potem je stopal odbor „Gor- janskega Doma“ in belo oblečene deklice, ki so spremljevale čest. gosp. domačega župnika, kateri je šel blagoslovit národno svetišče. Za njim pa se je pomikalo na tisoče ljudstva, ki je v lepem redu jelo polniti prostore krog „Gorjanskega Doma“. Ko je sprevod med vednim zvonjenjem in pokaenjem strelov dospel do hiše, vtihnili so zvonovi, pevci postavili so se pred vrata in sedaj zadonela je krasna pesen: „Lepa naša domovina.“ — Čuli smo to pesen čestokrat po mestnih odrih in od umetnih pevcev, a moramo reči, da tacega vtisa nikdar ni naredila na nas, kakor to pot; tu, v morda najlepšem kraji slovenske domo-

vine, peta pod milim nebom od priprostih pevcev, pravih sinov svojega národa, imela je pesen velikansk vtis, katerega ne bode kmalu pozabil, kdor se je udeležil svečanosti!

Ko so umolknili glasovi, blagoslovil je g. župnik notranje prostore narodnega hrama, potem pa so zapeli pevci: „Oče naš“ — tudi jako ubrano in izborno. Komaj so potihnili zadnji glasi, stopil je prof. Šuklje na mali oder in pričel slavnostni govor. Ljudstvo je pritisnilo še bolj skup, tihota je nastala in verno je poslušal narod govornika, ki mu je z navdušenimi, daleč donečimi besedami slikal pomen „Gorjanskega Doma“. Njegovega govora tu ne bomo ponavljali, vsaj je čitateljem „Ljublj. Lista“ uže znan; le toliko omenimo, da je bil vtis njegov velikansk. Gromoviti živio-klici doneli so govorniku nasproti. Iz stolpa zadoneli so zopet zvonovi in mogočni strelj oznanjevali so Gorjanom, da je njihovo narodno svetišče otvorjeno, da imajo sedaj kot spomin na lanski obisk Nj. veličanstva prelepo narodno središče, ki bode še poznim unukom pričalo o udanosti in probujenosti vrlih gorjanskih sinov!

Pevci so zapeli cesarsko pesen, katero je ljudstvo z burnimi klici nazdravljalo; potem pa se je pomikal sprevod v istem redu nazaj proti cerkvi med pritrkavanjem in streljanjem.

Ko je bila slovesnost pri kraji, hiteli so tuji gostje ogledat si notranje prostore „Gor-

janskega Doma“. Ko stopiš v prijazno vežo, vidiš na levi strani uhod v „dvorano“, na desni pa v „bralno sobo“ in v stanovanje sluga. Pri tleh so tedaj tri sobe, jedna velika in dve manjši. Pod streho bodo tudi trije prijazni prostori, ki pa sedaj še niso dodelani; „Gorjanski Dom“ bode imel torej pet sob — več nego dovolj za domače razmere!

Pregledovaje narodni hram, se pač nismo mogli načuditi na jedni strani vztrajnosti in neomagljivi energiji onih mož, ki so delovali in agitirali za zidanje, na drugi strani pa požrtvovalnosti in navdušenosti naroda, ki si je postavil svoje svetišče — oboje je jednako občudovanja vredno. A o tem pozneje.

Ogledavši si podrobnosti „Gorjanskega Doma“ in vzemši seboj najboljši vtis primerne in praktične uredbe cele stavbe, podali smo se v bližnjo gostilno nad vasjo, kjer je bilo pripravljeno kosilo za tuje goste. Na prostoru pred hišo, od koder se podaje radostnim očem krasen razgled po gorenjski ravnini krog Lesec in Begúnj, stala je dolga miza, ki je bila kmalu zasedena. Še le zdaj smo imeli priliko, videti na jednom prostoru goste, ki so se udeležili slovesnosti, prišedši deloma iz dalnjih krajev. Nad sedemdeset se jih je bilo zbralo, kakor mi je ponosno poročal gorjanski pevec, ki ni mogel prehvaliti današnjega, za Gorjance toliko častnega dné. Še celo odlične dame počastile so bile planinsko selo — med

druzimi soproga ces. svètnika Murnika, ki je bila došla iz Radóvljice. Izmed gospodov omenjam slavnostnega govornika prof. Šukljeja in njegovih kolegov prof. Wiesthalerja in Senekoviča iz Ljubljane, gosp. Majdiča, predsednika kranjske čitalnice, in kar nas je posebno veselilo, mnogobrojno število gg. učiteljev, ki so se od blizu in daleč zbrali, da se udeležé redke slovesnosti, dokazavši s tem vnovič, kako da so vneti za omiko in prospeh naroda, katerega učé!

Pri obedu napil je najprej gorjanski župan g. Žumer, ki je bil lanskega leta odlikovan s srebrnim križcem za zasluge, z navdušenimi besedami na zdravje cesarjevo. Pevci so zapeli cesarsko pesen in možnarji jeli so pokati, da se je daleč razlegalo po planinah. Učitelj g. Žirovnik nazdravil je slavnostnemu govorniku prof. Šukljeju in leta je odgovoril z napitnico na krasno slovensko domovino. Prof. Senekovič napil je vrlemu gorjanskemu županu, ki je s svojo delavnostjo in s svojim postopanjem mnogo, če ne največ, pripomogel k dovršenju „Gorjanskega Doma“, in govornik iz Kranja (čegar ime pa nam ni znano) spominal se je velikih zaslug, katere ima g. učitelj Žirovnik za današnjo slavnost, kajti on je delal noč in dan, da se je končno postavil gorjanski narodni hram.

Kmalu se je bilo zbralo obilo priprostega ljudstva krog nas, ki je deloma okupiralo

bližnje mize, deloma pa posedalo po trati. Pričela se je loterija na korist „Gorjanskemu Domu“, ki je imela trideset lepih dobitkov. Kmalu so bile srečke poprodane in jelo se je vršiti izžrebanje številčk. Pri tem smo se čudili lepemu redu in res vzglednemu obnašanju, ki ga je povsod kazalo prosto ljudstvo. Nikjer najmanjšega nereda, nikjer najmanjšega motenja! Tu se pač kaže vpliv narodnega učiteljstva in vpliv narodnih čitalnic, v katerih se podajajo ljudstvu časniki v materinem jeziku — kaže se najlepši pomen in vpliv „Gorjanskega Doma“!

Loterija je dala čistega dobička 40 gld. — pač mnogo, če pomislimo, da so bile srečke po 5 kr. Radi bi se bili še dalje zabavali med veselim narodom — a žalibog, da se je bližal uže večer in treba je bilo misliti na odhod. Stopili smo še jedenkrat do „Gorjanskega Doma“, poslovivši se od njega s toplimi voščili, da bi vedno izpolnjeval svojo nalogo in bil vrlim Gorjanom v duševni in telesni blagor, da bi se žrtve, koje so darovali zanj, obrestovale obilo njim in njihovim potomcem!

Proti 6. uri odrinili smo z domačimi pevci proti Bledu, kamor je bilo uže poprej odšlo nekoliko gostov. Peljali smo se čez jezero k Petranu in tam na obalih zelene vode prepevali narodne pesni, dokler ni nastopila noč in zavila okolico v svoj plašč.

Med tem so bili pripravili več čolnov; — jednega, lepo z lampijoni ozaljšanega, za gorske pevce, druge pa za tuje in domače goste. Stopili smo vanje in odrinili na valove. Naprej se je pomikala ladija s pevci, druge pa so jo obdajale. Kmalu se začuje iz prvega čolna „Po jezeru“, in tedaj sledila je pesem za pesmijo, odmevaje od bližnjih holmov. Vtis, ki ga napravlja taka ponočna vožnja po jezeru, dá se težko popisati. Slonečemu na robu ladije, zdi se ti, kakor bi ga nevidna moč gnala po gladkem tiru dalje; v tvojem obližji šume bistri valovi, ki jih reže urna ladija; sedaj močnejše, sedaj mirneje pluskajo ob les in ti žuboré skrivnostne glase. V spominu se ti vzdigajo razne pravljice o čudesnih vodnih bitjih in s prej nepoznano silo objema te moč valovja ter ti vpliva na srce. Na misel ti pridejo krasni verzi pesnikovi o ribiču, kojega je povodna deklica zvalila v mrzle globíne:

*Halb zog sie ihn, halb sank er hin
Und ward nicht mehr geseh'n.*

..... Iz tacih in jednacih sanjarij pa te prebudé krepki glasovi — pevci v bližnjem čolnu zapeli so novo pesen — morebiti o tvoje domovine krasnih zemljah — in z radostjo srkaš váse lepe melodije, ki ti polnijo dušo z novimi čuti. Z mladostnim ognjem zaplapolé ti domorodne misli v srcu in zdi se ti, kakor bi v duhu moral objeti vse te pre-

zale kraje in pritisniti sinove njihove na svoja prsa, darovaje jim svojo dušo, svojo srčno kri.

Tako smo jadrali po jezeru. Naše „brodovje“ pomikalo se je počasi proti vili dr. Mošéta, kjer so mu pevci zapeli podoknico; potem pa smo krenili proti bregu; smo vrgli „sidra“ na dno jezera in se skrčali v družbi z gorjanskimi pevci. V bližnji gostilni vzeli smo s težkim srcem slovó od vrlih Gorjanov in se podali proti železnici, noseč seboj najboljše vtise in najprijetnejše spomine na krasni pretekli dan.

Končaje opis slavnosti otvorenja „Gorjanskega Doma“, ne moremo si kaj, da ne bi hvaležno se spominali dveh mož, ki sta v prvi vrsti omogočila gradenje národnega hrama v Gorjah — župana g. Žumerja in nadučitelja g. Žirovnika. Prvi je s svojim spretnim gospodarstvom, s svojo besedo in s svojim vzgledom in dejanjem pospeševal, kjerkoli je bilo mogoče, zidanje „Gorjanskega Doma“, dobro vedoč, kacega pomena da bode novo poslopje za ves okraj. Skrbeč na tak način za omiko in probudo ljudstva svoje županije in sosedov njenih, pokazal je vrli mož v novič, da je odlikovanje, koje mu je podelilo Nj. veličanstvo, bilo pripeto na prava prsa; postavil si je v svoji ožji domovini lep, trajen spomin in si pač zaslužil hvaležno priznanje národa!

Gosp. nadučitelj pa si je pridobil ne manjih zaslug s svojim neumornim delovanjem, s svojo požrtvovalnostjo in spretno agitacijo. Pač je treba pravega navdušenja, da ne omagajo moči in ne jenja veselje do pričete stvari — kajti v tem slučaju je delo jako težavno. Naš gorenjski kmet, ta konservativna vrlina, potrebuje dostikrat dolzega in dolzega prigovarjanja, da se mu otaja led in zginejo razni premisliki, koje mu vzbuja vsaka nova reč; ko pa jedenkrat sprejme novi pojem, oprime se ga tudi z znano energijo in vztrajnostjo. Tako je moral g. nadučitelj na premnogih krajih prigovarjati in razlagati z neutrudljivo zgovornostjo, predenj da je omečil tega ali onega. Marsikako zgodbico vé povedati, kako se mu je godilo v tej ali oni kmečki koči, dokler ni dosegel svojega namena — a povsodi je vrli Gorjan sprevidel korist novega „Doma“ in konečno z veseljem dal novcev, lesa, opeke in družega, kar je bilo treba. Besede, koje smo rekli poprej o gosp. županu, veljajo tedaj v polni meri tudi o delovanji g. Žirovnika, ki je v tem slučaju tako vspešno pokazal, da se delokrog pravega narodnega učitelja razprostira dalje nego med šolskimi stenami, da ni samo učitelj dece, temveč tudi odraščelih mož. Izborno obnašanje obilnega ljudstva, posebno pa priprostih pevcev umno pevanje kaže, da je njegov vpliv padel na rodovitno polje; kaže, da

biva med našimi krasnimi planinami vrl rod, ki nam naj bode v vztrajnosti in požrtvovalnosti za narodne žrtve v jasen vzgled. Gorjan si je postavil s svojimi skromnimi močmi svoje narodno svetišče. Leto in dan je delal zanj prostovoljno tlako, polagal materialne žrtve na altar domoljubja — kaj ni to oni „vrli slovenski oratar“, o katerem peva pesnik? — In besede Preširnove

«Dežela kranjska nema lepš'ga kraja
Kot je z okol'co ta, podoba raja», —

pač ne veljajo samo krasni blejski okolici, temveč gotovo tudi njenemu vrlemu, čilemu prebivalcu: omikan, probujen rod olepša kraj jednako, kakor mrtva natórna čuda!

Vrlim Gorjanom in njihovemu mlademu „Domu“ pa kličemo končno iz bele Ljubljane srčni: Na zdravje!

